

MNOGI (266) *ai*

mnogi (265), **mnohy** (1); mnogi : mnohy *LibLeg* (1:1; 10/97).

o jasne.

sg m N mnogi (7). ◇ *A* mnogi (1), mnogi(e)go (1). ◇ *I* mnogim (1). ◇ *f N* mnogą (2). ◇ *G* mnogi(e)j (1). ◇ *A* mnogą (2). ◇ *I* mnogą (1). ◇ *n N* mnogi(e) (5). ◇ *G* mnogi(e)go (2). ◇ *A* mnogi(e) (2). ◇ *I* mnogim (3). ◇ *pl N m pers* mnodzy [w tym: -i (5)] (91). *m an* mnodzy (1). *subst* mnogi(e) (16). ◇ *G* mnogich (47). ◇ *D* mnogim (15). ◇ *A m pers* mnogie (22), mnogich (1) *WujNT*; -é (3), -(e) (19). *m an* mnogi(e) (1). *subst* mnogi(e) (19). ◇ *I m* mnogimi (11), mnogi(e)mi (2); -(e)mi (1) *BudBib*; -imi : -(e)mi *BudNT* (2:1). *f* mnogi(e)mi (1). *n* mnogimi (2). ◇ *L* mnogich (9). ◇ [sg *L n skostn* w mnodze.]

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w.*

1. Będący w znacznej liczbie, taki, którego jest dużo, wiele; rozliczny, rozmaity; niejeden; *multus* *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*; *copiosus* *Vulg*; *plurimus* *Modrz* (227) :

a. W połączeniu z rzeczownikiem w *pl* (216) : Ano tám w niey [w łaźni] mnodzy ludzie [...] A tożci tu wielka ciżbá/ Ani im może być liczbá. *BierEz* D3v, B4v, F3, H2, L2, L4v (10); *OpecŻyw* 30, [34]v, 46v, 55v; *OpecŻyw* C4; *OpecŻywSandP ktv*; *ForCnR* A2, A3 [2 r.], E; *PatKaz II* 33, 38v; *FalZioł* V 48; *BielŻywGlab nlb* 8 [2 r.]; gdiż mnodzi ludzie powiadaia by nie mieli zdrowi być gdy by fie nieupijali. *GlabGad* G8, B7v, G2v, G8; Ktory [mądry] w mnogich stronach bywał, Obyczaję ludzkie widał. *BierRozm* 4; Mać tak różne przemienności, Jako mnogie w kwiatku maści. *BierRozm* 8, 5, 20, 23; gonczow y pollow fwoych mi do was bratha fwoyego mnohich nye bedziem possilaczy *LibLeg* 10/97; Then kthory dokonał/ w krothce wypełnił czáły mnogie [*tempora multa*; czálów wiele *WujBib*] *Leop Sap* 4/13, *Is* 2/2, 4, 17/12, *Ez* 3/6, 27/3 (9); A iáko ták mnogiemi ścięszkami od iednego Bogá Oycá odwiódł Izátan [...] tákże też y Kryłtus rozmáitemi też fortyłami był zniłczon *GrzegRóżn* E, A4v, Bv [2 r.], B4, B4v, D [2 r.] (19); *Mącz* 275c; Obtoczyli mię ćielcowie mnodzy [*vituli multi* *Vulg* *Ps* 21/13; cielcy mnodzy *WujBib*] *SienLek* T4v; Odpużczone iey łą mnogie grzechy [*peccata multa* *Vulg* *Luc* 7/47]/ ábowiem bárzo vmiłowála. *WujJud* 108; Solomon rozmiłował fię niewiałt cudzego rodu mnogich *BudBib* 3.Reg 11/1; A (ták) żáłował Efraim ich óciec przez długi czás (*marg*) wł: dni mnogie/ (–) [*diebus multis*; przez wiele dni *WujBib*] *BudBib* 1.Par 7/22, *Num* 10/36, I 197b *marg*, 299a *marg*, *Ps* 96/1 (14); imię mi Legion/ iż mnodzy ieftełmy [*multi sumus*; nas iefł wiele *WujNT*] *BudNT* *Mar* 5/9, *Matth* 26/60, *Mar* 6/14 [13], *Ioann* 11/47, *Luc* 8/32, 12/7 (12); że też y ludzie święci á Bogu mili/ w mnogich rzeczách błádzili/ y w wielu rzeczách grzełzyli *CzechRozm* 69v; *ModrzBaz* 47; *CzechEp* 242; *NiemObr* 64, 97, 166; *WujNT* 63, 219 *marg*, 536; *KlonFlis* Ev.

W przeciwstawieniu: »mnogi ... jeden« (4): Heretykowie mnogie Bogi wynáleźli/ áby iednego Bogá Oyca z Synem iego zniłczyli. *GrzegRóżn* G2v, G3, G4v, I4v.

W charakterystycznych połączeniach: mnodzy bogowie (14), ludzie (21), narodowie (4); mnogie dni (2), grzechy (2), rzeczy (10), słowa (3).

Wyrażenie: »in(n)y (a. inszy) mnogi« [szyk 5:2] (7): *GrzegRóżn* E4v; *BudBib* B3; Wiele przeto y inych (*marg*) wł. Mnogie iednák przeto y ine rć. (–) (rzeczy) nápominaiać/ opowiedał ludowi. *BudNT* *Luc* 3/18, *przedm* c3v; Potym małz miedzy inłzymi mnogimi nie posłednieyłze o teyże rzeczy świádectwo w Pál: 110. *CzechRozm* 177, 89, 226.

Szereg: »mnogi i wielki« (2): ktoraby miała przeftrzeńszy plác ku okazaniu mnogich y wielkich [plurimas et maximas] dziełności, *ModrzBaz* 108v, 12v.

α. *W funkcji rzeczownika (103)*: *BierEz* A3v, F4, I, I4, K (15); *OpecŻyw* 26, 93; iącz to mowię tzo tobie pożyteczno byćz znám/ aczkolwiek mnodzi źle mi to oddawali *ForCnR* A4v, C3v; *PatKaz II* 32v; *FalZioł* V 46v; A toć nie są tacy błodzy, Jako o nich dierzą mnodzy. *BierRozm* 7; Co sie przed nimi kłaniają, Z bojaźni mnodzy działają, A niektorzy pochlebując *BierRozm* 18, 17, 18; *WróbŻołt* 109/6; Książę potrzebujące mądrości/ mnogie [multos; wielu *WujBib*] vćifnie bez prąwem *Leop Prov* 28/16, 4.*Esdr* 5/7, 10; *GrzegRóżn* I4, K4v; *WujJud* A6, 75v; *BudBib* 1.*Esdr* 3/12, *Ps* 3/1 [2], 2[3], 4/6, *Ier* 20/10 (13); Co gdy on mowił/ mnodzy vwierzylı weń. *BudNT Ioann* 8/20 [30]; Nİe mnodzy [Ne multi] vczyćielmi bądźcie brácia moi *BudNT Iac* 3/1, *Matth* 7/13, *Mar* 13/6 [2 r.], *Ioann* 11/55, *Act* 14/21[20] (9); Ktorego błędu bårzo łie ich wiele ięło/ y podziśdzień iefzcze mnodzy przy nim vpornie łtoią. *CzechRozm* A6v, A6, 36v, 39v, 40v, 53v (9); aby łię nie ták pilnie o to łtárał/ żeby naywięcey ludźi w káždey kráinie poznał/ ábo z mnogimi towarzýstwo wźiał *ModrzBaz* 11v, 2, 57v, 142; *ModrzBazBud* ¶6v; *CzechEp* 8, 79, 152, 167, 371, 425; *NiemObr* 135; *WujNT Mar* 6/33, s. 200 [2 r.], 333 marg, 369, 403 (7); Niektorzy vściem płyną do Káiru Nilowym [...] Mnodzy łię ważą Indyey dochrapác *KlonFlis* D2v; *KlonWor* 50.

mnodzy z kogo (5): A mnogie z żydow/ mnogie tēz s ł [!] poganow łobie przyłaczil. *OpecŻywList* C2v; *Leop Esth* 8/17; Mnodzy łepak z offiárnikow [multi ex sacerdotibus] y Lewitow [...] plákáli głósem wielkim *BudBib* 1.*Esdr* 3/12; *BudNT Ioann* 12/42.

mnodzy miedzy kim (1): ktorą [konfessyją] Roku 1570. niektorzy zásię wydáli/ (áčz ná nię mnodzy miedzy nimi w Sędomierzu nie przyzwaláli) *WujJud* A6v.

W przeciwstawieniach: »mnodzy ... jeden (2), mało ich, pojeden« (4): Yákoż łye to częłtokroć/ á nye poyednemu tylko/ ále y mnogim ná raz [...] przydawáło y przydawa *KromRozm III* D8v; Mnodzy łą łtworzeni/ ále máło ich będzie zbåwionych. *Leop* 4.*Esdr* 8/3; ták teź przez połfułzeńłtwo iednego łpråwiedliwemi zołtáną mnodzy. *BudNT Rom* 5/19 [2 r.].

Wyrażenie: »in(n)i (a. inszy) mnodzy « [szyk 7:1] (8) : *ForCnR* C3; Y przyłzły kniemu łłumy mnogie/ máiąc z łobą/ chrome/ slepe/ nieme/ włomne/ y inne mnogie [alios multos]. *BudNT Matth* 15/30, *Act* 15/35; *CzechRozm* A4, 59v, 157v, 190v; *CzechEp* 91.

b. *W połączeniu z rzeczownikiem w sg* (9): Szłá do domu Gędźcowego: Y vźrzála mnogie vbranie/ Ktore chował ná igranie. *BierEz* I; Ale głos mam wielmi łrogi: Łęka łie go człowiek mnogi *BierEz* N4v; kthorzy nielli ná łobie źiołá/ złoto bårzo mnogie/ drogie kámienie *Leop* 3.*Reg* 10/2; á łtrącą gwiazdę mnogą [sidus copiosum] ná źiemię *Leop* 4.*Esdr* 15/35, 3.*Esdr* 2/9; *BudBib Dan* 4/12[9], 21[18]; aby łáłká rozmnożywłzy łię przez mnogie dziekowanie [per multorum gratiarum actionem]/ obłitowála włławę Bożą. *BudNT* 2.*Cor* 4/15.

[*Wyrażenie*: »mnogi raz« = nieraz, często: Mnogi raz z krotochwily/ mnogiego Páná cnego/ Dałes zåwinác w łkorę/ Niedzwiedzå z łupionego *NeothAcrost* D2v.]

α. *W funkcji rzeczownika [z kogo]* (1) : iż wprzod z nich mnogiego widzą z wielą włzetecznic dziatki rodzåcego. *CzechEp* 417.

2. *Liczny, wielki, obfity; multus Vulg, PolAnt; plurimus Vulg; in multitudine PolAnt* [w tym: w połączeniu z rzeczownikiem w pl (9), w sg (8)] (17) : BierRozm 6; Mołkyewłką Zyemye łmnogymy wołky łwoymy powoyowawłchi *LibLeg* 10/96; Abowiem tył mie vczynił Krolem nád ludem twoim mnogim [*super populum tuum multum*; nád ludem twoim wielkim *WujBib*] *Leop* 2.Par 1/9, *Dan* 11/10; *GrzegRóżn* K2v; krew mnogą rozłależ [*Sanguinem in multitudine effudisti*; Rozłależ wiele krwie *WujBib*] *BudBib* 1.Par 22/8, *Num* 22/2, *Ios* 17/17, 2.*Reg* 13/34, 1.Par 22/8, *Ps* 77/15, *Ier* 25/14; Y łzły zá nim łłmy mnogie [*turbae multae*; wielkie rzełze *WujNT*] *BudNT* *Matth* 4/25; A było niedáleko od nich łtádo łwini wielkie (*marg*) Włá. mnogie. (-) pášione. *BudNT* *Matth* 8/30, *Matth* 15/30, *Act* 18/10; Lew/ od mnogiey zgráiey będąc ołkoczony/ Y od tyłáć łowcow z gotowemi łuki *SzarzRyt* C2.

W charakterystycznych połączeniach: mnoga(-i, -ie) krew (2), lud (5), męki, narodowie, stado, łłmy (2), wiry, wojsko, zastępy (2), zgraja.

3. *Wielki, znaczny, mocny; multus Mącz, Vulg, PolAnt (21)* : Zapłátá wálłá mnoga yełt [iełt obfita *WujNT* *Luc* 6/23] wnyebye. *KromRozm* I H2v; y łzczodry iełt [...] y mnogiego miłolierdzia [wielkiego miłolierdzia *WujBib*]/ bo rozmnaża miłolierdzia tym ktorzy ninieyłły łá *Leop* 4.*Esdr* 7/66; kthorzy miełłkáią ná niey [ziemi] z pracą mnogą [z wielką pracą *WujBib*] *Leop* 4.*Esdr* 11/32, 4.*Esdr* 16/18, *Thren* 1/22, *Dan* 11/5; *Multus sermo ad multum* diem, Mnogie rozmawianie dáleko ná dzień. *Mącz* 236a; á vyrzyćie/ że złość wálzá wielka (*marg*) Wł/ mnoga (-)/ ktoráście vczynili przed oczymá Iehowy/ profząc łobie krolá. *BudBib* 1.*Reg* 12/17; Acz źniwo mnogie/ lecz robotnikow máłó. *BudNT* *Matth* 9/37, *przedm* b5 [2 r.].

W przeciwstawieniu: »mały ... mnogi« (1): Niewádzic drugdy przećierpieć/ Máłey krzywdy nizac nie mieć: Niźli dla vporney káźni/ Mnogich nábyć nieprzyjáźni. BierEz O4v.

W charakterystycznych połączeniach: mnogie (-i, -a) łłkanie (2), miłosierdzie, napominanie (2), nieprzyjáźń, panowanie, praca, rozmawianie, zapłata, złość, źniwo.

*Wyrażenie: bibl. »wody mnogie« = aquae multae Vulg, PolAnt [szyk 8:1] (9): Biedá mnołtwu mnogich łudzi/iáko mnołtwo morzá łzumiące⁸⁰: y zgiełk łłuczcz/ iáko huk mnogich wod [wól wielkich *WujBib*] *Leop* *Is* 17/12, 4. *Esdr* 15/41 [2 r.] *Ps* 43/2; Ná morzu drogá twoiá/ á łćiełzki twoie ná wodách mnogich *BudBib* *Ps* 76/19 [20], *Ps* 17/15[17], 28/3, *Is* 23/3; *BudNT* *Apoc* 1/15.*

[*Wyrażenie przyimkowe: »w mnodze« = w wielkich rzeczach: Wierny w mále/ y w mnodze [w wielu BudNT] wierny yełt. A w mále niełpráwiedliwy/ y w mnodze niełpráwiedliwy yełt BudBib Luc* 16/10 (*Linde*).]

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1) : Multus, Mnogi/ Vłtáwiczny/ wielki. Mącz* 236a.

Synonimy: 1. rozliczny, wielki; 2. gęsty, 1.liczny, wielki; 3. obfity, wielki.

Cf [MNOGOMOWIENIE]